لیستێک لە تاوانەکانی دەسەڵاتی پاشایەتی-مەنارکی ئیمبپراتۆری بەریتانیا لەژێر هەژموونی شاژنە ئەلیزابێسدا.. کەژاڵ حەمەڕەشید

نەخشەکەی کیشوەری ئەفریقا پێمان ئەڵێت کە دەسەڵاتی پاشایەتی بەریتانیا (مەنارکی) لە هەر ووڵاتێکی ئەو کیشوەرەدا چاوی بڕیوەتە بەنرخترین سەروەت و سامانی سروشی ئەو ووڵاتانە.، هەر لە ئاڵتون و نەوت و مس، ئەلەمنیەم، ئەڵماس، گازی سرووشتی، ئاسن، پەموو، هەتا دەگات بە قاوە، چا، خووری و سامانە سرووشتیەکانی تر. بە بەدەستهێنانی ئەو سامانە گرانبەهایانە پرۆسەی خوێناوی لە هێرش و داگیرکاری (کۆلۆنیالی) بەڕێخست کە قووربانیەکانی گیانی ملیۆنان مرۆڤ بووە بەجگە لە تەمارکردنی مێژوویەکی پڕ تراجیدیاو تراوما لە ژیانی لایەک لە دانیشتوانی گۆی زەوی.

دزی و تاڵانی ئینگلیزەکان لە ووڵاتی هندستان لە نێوان ١٧٦٥-١٩٣٨ مەزەندەکراوە بە ٤٥ ترلیۆن پاوەند. ئەوەندەیان تاڵانی کردبوو هیندیەکان بە زمانی خۆیان پێیان دەووتن (تاڵانچی-Looter) تا وای لێهات ووشەی Looter چوە ناو زمانی ئینگلیزیەوە.

هەر لە ساڵانی داگیرکاری هندستاندا ساڵی ١٩٤٣ بە سیاسەتی تینوو برسیکردن لە بەشی ڕۆژهەڵاتی هندستان کە بەنگلادیشی ئەمستایە، نزیک بە 2.1 بۆ 3.8ملیۆن بەنگالی گیانیان لەدەستدا.

تەنها نازیەکان نەبوون کە کەمپی قڕکردن-کۆمەڵکوژیان درووستکردبوو، ئینگلیزەکانیش لە کینیاو باشووری ئەفریقا لەو کەمپانەیان درووستکرد بوو.

شاژنە ئەلیزابێس تەمەنی ٢٥ ساڵ بوو کە بەریتانیا جەنگێکی وەحشیانەی بەرامبەر کینیا بەرپاکرد لەپێناو پاراستنی ئەو سیستەمە ڕاستیەدا کۆلۆوە دایان مەزراندبوو. سەدان هەزار کەس لە خەڵکی ڕەشپێستی کینیا ڕاپێچی کەمپەکانی قڕکردن و توانەوە-(کۆنسەنترەیشن کەمپ) کردو لەناویان بردن، لەو دەمەدا کە چەرچڵ سەرۆک وەزیرانی بەریتانیا بوو دەیوت کینیا خاکەکەی بەپیت و دەوڵەمەندە دەبێت هەر بە سپی پێست بێت.

ساڵی ١٩٥٢ شاژن ئەلیزابێث سەردانی کینیای کرد، شەش مانگ دواتر ئۆپەراسیۆنی کۆمەڵکوژی و سەرکوتکردنی بزووتنەوەی شۆڕشگێڕانی کینیا کە بە بزووتنەوەی (ماو ماو Mau Mau) ناسرابوو و لەدژی داگیرکاری بەریتانیا سەریهەڵدابوو دەستیپێکرد. لەو قەتڵوعامەدا ٩٠،٠٠٠کەس لەسەدارەدران، سەدان هەزار بۆمب بەکارهێنرا، ٤٢٠،٠٠٠ کەسی کینیا بەر تەپباران کەوتن، ملیۆن و نیوێک خرانە کەمپەکانی قڕکردن-لەناوبردن.
هەروەها لەباشووری ئەفریقا کەمپی قڕکردنیان درووستکرد لە دەورانی جەنگی ناسراو بە جەنگی بۆر،-Bore War لەوێدا کە دانیشتوانی باشووری ئەفریقا لەدژی ئیمپریالیزمی بەریتانی دەجەنگان.
ئەم گەمی خوێن و جینۆسایدانە ئامانجەکەی داگیرکاری و دزینی سامانە بەنرخەکانی ئەو ووڵاتانە بوو.
ئەڵماس/دایمەندی کۆهینور گرانبەهاترین ئەڵماسە لە جیهاندا. ئەو ئەڵماسە عەیارە ١٠٩یە کێشی ٢١.٦ گرامە پێکهاتەیەکی سەرەکی تاجەکەی سەری شاژنەو لە ئەفریقاوە دزراوە،
هەروەها نقێم/لوئلوئە بەنرخەکەی تاجەکەی سەری شاژن عەیاری ٥٣٠ لە ئەفریقاوە هێنراوە/دزراوەو بە ئەستێرە گەورەکەی ئەفریقا ناسراوە، نرخەکەی مەزەندەدەکرێت بە ٤٠٠ ملیۆن دۆلار.
کاتێکیش کۆلایەتی هەڵوەشایەوە لە ١٨٣٤دا، لەجیاتی قەرەبووکردنەوەی کۆیلەکان، لە بڕیارەکی شەرمهێنەردا بەریتانیا ٢٠ملیۆن پاوەند قەرەبوو ئەدات بە خاوەن کۆیلەکان بۆ قەرەبووکردنەوەی لەدەست چوونی دامودەزگاکانیان.
هەر لەسەردەمی شاژندا، ١٩٤٨-١٩٦٠ ئینگلیزەکان جەنگ و هێرشیان دەستپێکرد بەسەر ووڵاتی(Malaya یان مالی) بەئامانجی تاڵانکردنی کانزاکانی وەک مس، تەنەکە، لاستیک، و ..هتد. بە ئەم مەبەستە گازی ژەهراوی (ئۆرەنج ئەیجنت) یان لەئاسمانەوە ڕشت بەسەر خەڵکەکەدا و لەئەنجامدا زیاتر لە ملیۆن کەس گیانیان لەدەستدا. دواتر ئەمریکاش وانەی لەم کارەی بەریتانیا وەرگرت و هەمان تەکنیکی کوشندەی بەرامبەر گەلی ڤێتنام بەکارهێنا.
لە ساڵی ١٩٥٠-١٩٥٣ زیاد لە ٨٠،٠٠٠ سەربازی بەریتانی نێردران بۆ کۆریا بۆ یارمەتیدانی سوپای ئەمریکا لە قەتڵوعامکردنی نزیک بە ٤ ملیۆن کەسدا.
١٩٥٣ کاتێک گەیانا لە پرۆسەیەکی دیمۆکراتیدا سەرۆکی خۆی هەڵبژارد، بەریتانیا بەفەرمانی چەرچڵ ئەو حکومەتە هەڵبژێردراوەی ڕاماڵی و سووپاو کەشتی جەنگی لەوێ دامەزراندو کاری تەوای دامەزراوەکانی گەیانای ڕاگرت و هەوڵی سەربەخۆیی ئەو ووڵاتەی لەبەین برد.

١٩ی ئۆگۆستی ساڵی ١٩٥٣ بەریتانیا ڕابەرایەتی کۆدەتاکەی ئێرانی کرد بۆ لابردنی دکتۆر محەمەد موسەدەق کە لە پرۆسەیەکی دیموکراتیدا هەڵبژێردرا وەک سەرۆک وەزیران، ئامانج لەم کودەتایە لەبەینبردنی دۆخی دیموکراسی و بوژانەوەی ڕژێمی شاهنشایی ئێران بوو.
١٩٦٢-١٩٧٠ جەنگێکی ڕاگەیەندراو/نهێنی لە یەمەن هەڵگیرساندبوو کە ٢٠٠،٠٠٠ قوربانی لێکەوتەوە. ئێستاش بەریتانیا چەک دەدات بە سعودیەو هانی ئەدات و چاودێری هێرش و بۆردومانەکانی سعودیە دەکات بەسەر یەمەن.
پەرلەمانی باریتانیا لەدەورانی تونی بلێردا ڕەزامەندیدا بەبڕیاری هێرشکردنە سەر عێراق کە بووە هۆی کوژرانی سەدان هەزار کەس و دواتریش بووە هۆکاری سەرهەڵدانی داعش.
بەریتانیا ڕۆڵی سەرەکی بینیوە لە دابەشکردنی کوردستان و لە پەیمانەکانی لۆزان و سایکس بیکۆداو ئێستاشی لەسەر بێت بەریتانیا ڕۆڵی گەورەی هەیە لە هێشتنەوەی گەلی کورد لەو دۆخە ئاڵۆزەداو هەروەها لە بەربەست دانان لەبەردەم شۆڕشەکانی ئازادیخوازی کورداو دەستگرتن و پاڵپشتیکردنی تورکیا لەبەرامبەر شۆڕشی ڕۆژئاڤادا.
ئێوەش ئەزانین کە لە دەورانی داگیرکردنی عێراق لەلایەن بەریتانیاوە لەدوای جەنگی جیهانی یەکەم بۆ ماوەی چەندین ساڵ گەلانی عێراق بەکوردو عەرەب و نەتەوەو پێکهاتەکانی ترەوە قووربانی گەورەی ئەو داگیرکاریە بوون و لەو ماوەیەدا سامانی بەنرخی نەوتی عێراقیان بەتاڵان دەبرد.
لە ئێستاشدا بەریتانیا ڕۆڵی سەرەکی دەبینێت لە ناتۆدا و لە بەڕێوەبردنی ئەو جەنگ و تاوانانەی دژ بە مرۆڤایەتی دەکرێت لە لیبیا و فەلەستین وعێراق و سوریاو ئەفگانستان و ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست بەگشتی .
ئەتوانین بڵێین کە ئیمبراتۆریەتی بەریتانیا و مۆنارکیەکانی فراوانترین شێوازی داگیرکاریان بەڕێخستوە لە مێژوودا زیاتر لەهەر دەسەڵاتداریەکیتر بۆ بەهێزکردن و سەقامگیرکردنی هەژموونی سپی پێست و چەوسانەوەو لەناوبردنی ئەوانی تر.
شاژنی بەریتانیا کەچی دوایی کرد بەئەوەی داوای لێبووردن بکات لەو گەلانەی جیهان کە تاوانی دزی وتاڵانی و داگیرکاری و کۆمەڵکوژی و توانەوەو جینۆسایدی بەرامبەریان ئەنجامداوە. شاژن مردوو هەرگیز پەشیمان نەبووە و شەرمەزار نەبوو لەو هەموو تاوانەی کە خێزانەکەیی ئەنجامیان داوەو ئەوانەش کە لە حوکمڕانی خۆیدا ئەنجامدراون.
ئەکرێت ئەنجامدەرانی تاوانە گەورەکان بەم شێوەیە لە ئاسوودەییدا سەربنێنەوەو دادگاو لێپێچینەوە نەبینن و، جیهانیش بەشەهامەتەوە

بەڕێیان بکات؟

تێبینی,

لەکاتێکدا کە نوێنەرانی کۆلۆنیالیزم و سەرمایەی خەریکی مەراسیم گێڕانن بۆ مردنی ساژن ، لەلایەکی تر شەپۆلێکی نارەزایەتی لە دژی مێژووە خوێناویەکەی خێزانی مۆنارکی و جێگرتنەوەی خێرا بە کوڕەکەی شازن و بەردەوامی سیستمی پاشایەتی لە ئارادایە.

سەرچاوەی ئەم زانیاریانە چەندین پەیج و ئەکاونتی تویتەرو یوتیوبن کە بەشێکن لەو شەپۆلی ناڕەزایەتیانە.

-کت□ـــــــــبی (A People’s History of the British Empire The Bloodstained Never Dried) by John Newsinger, بە فراوانـــی باســی ئەو مێژووە خوێناویانەی ئیمپراتۆری بەریتانیا دەکات.

ژنان لە ڕەققە دواڕۆژی خۆیان بنیات دەنێنەوە.. نووسینی، مارگرێتا ئۆرینس. وەرگێڕانی لە ئینگلیزیەوە، کەژاڵ حەمەڕەشید

٤ ساڵ بەسەر ئازادکردنی ڕەققەدا لە دەستی داعش تێپەڕیوە، ژنان ڕۆڵی پێشنگ دەبینن لە دامەزراندنەوەی شارەکانی سوریا. چالاکیەکانیان نیشانی ئەدات کە فیمنزمی سۆشیالیستی تەنها یەکسانی جێندەری نیە لە پێگە فەرمیەکاندا، ب□کو بریتیە لە خاوەنداریکردنی ژنان لە ژیانی خۆیان.

کەس لەوباوەڕەدا نەبوو لە باکوری ڕۆژهەڵاتی سوریا ڕەققە جارێکیتر بتوانیت خۆی دامەزرینێتەوەو خەڵکەکەی بگەڕێتەوە بۆی بەو خێراییە. پێشتر لە ئۆکتۆبەری ٢٠١٧دا هێزەکانی سوریای دیمۆکراتی چوونە ناو ڕەققەوەو ئازادبوونی شارەکەیان ڕاگەیاند لە جیهادیەکان. لەگەڵ ئەوەشدا کە ئازادکردنی ڕەققە قوربانی زۆری وویستبوو. ٨٠٪ی باڵەخانەو خانوبەرەکان ویران ببون، ئەمریکاو هاوپەیمانەکانی بێبەز□یان□ ب□مبارانیان کردبوو بۆ ماوەی ٤ مانگ، لەکاتێکدا داعشەکان هەزاران تەڵەو بۆمبی چێنراویان لە بیناکاندا بەجێهێشتبوو بۆ هەرکەسێک جورئەت بکات بچێتە ناوەوە.

سیمای جەنگ بەهەموو جێگایەکی شارەکەوە دیارەو زۆرێک لە دانیشتوان نەیان دەوێرا باسی ئەوە بکەن کە پیا تێپەڕیوون لەژێردەستی داعشدا، بەڵام لە جەرگەی ویرانکاری و ئازارەکانی داعشدا، هیوایەکی نوێ دەگەشایەوە لە ڕەققەدا.

دووهەم گەورەترین شار لە سوچێکی ووڵاتەکەدا ئێستا خۆی بەڕێوەدەبات وەک بەشێک لە بەرێوەبەری خۆسەری باکوری ڕۆژهەڵاتی سوریا، هەروەها گۆڕانکاریەکی بنەڕەتی وەک بەشێک لە بووژانەوەی بنەماکانی ئازادی دیموکراتی، ئەو ڕۆڵەیە کە ئێستا ژنان دەیگێڕن لە سیاسەتدا.

فلیمی دۆکیومێنتاری "گەشانەوە لە بیاباندا" جیرۆکی ژنانی عەرەب زمانە لە گێڕانی ڕۆڵێکی نوێ لە ک□م□گ□دا. و□لانی ترادسیۆنەکان و ڕێگریە نەریتیەکان و هەروەها دامەزراندنی ئایندەیەکی نوێ بۆ

شارەکەیان.

” هەرگیز لەوباوەڕەدا نەبووم کە بەشداری لە بەڕیوەبەرایەتیەکی ژناندا بکەم، یان لە بەڕێوەبەرایەتیەک یان لە پێگەیەکی سیاسیدا کاربکەم، یان لەهەر بوارێکی تردا بەجگە لەوەی کە ژنی ماڵ بم. زۆر ڕاستگۆبم ئەمە وەک خەونیک وایە کە ناتوانم باوەڕبکەم” مریەم ئیبراهیمی ٦٥ ساڵ دەیووت. یەکێک لە سێ ژنە دەرهینەرەکان، بینیتا ئارجەنتیری سەرپەرشتی دەرهێنانی فلیمەکەی دەکرد تا جەنیوەری ٢٠٢٠.

ژن بوون لە ڕەققە

مریەم لەسەرخۆ قسە دەکات، چاوی بڕیوەتە کامیراکە، هەستێکی بەسۆز هەیە لە تەواوی چاوپیکەوتنەکەیا، هەرچەندە گفتوگۆیەکی نهێنی بوو، بەڵام بە هاتنەژورەوەی کەسێک لە دەرگاکەوە ڕاگیرا، لە پڕێکدا گۆڕانی دەنگی سەرنجی ڕاکێشاین بۆ ڕووداوەکان، بەبێ ئەوەی پێویست بە بینینی دیمەنەکان بکات، ئەو بە ووشە بەهێزەکانی نیشانی ئەداین.

مریەم لە ژێر دەسەڵاتی داعشدا ژیانی کرد، یان با بڵێین تەحەمولی کرد لە ڕەققە، تاریکترین کاتەکانی بوو لەهەموو ژیانیدا کە بەبیری بێت. “ژنان لە ڕەققە خۆیان ئاسایی دەچەوسانەوە لەژێر کۆیلەیەتی خێزانی و، داب و نەریتی دواکەوتوو و کەلتوری پیاوسالاریدا، بەڵام کە داعش شارەکەی داگیرکرد، ئیتر ژنان تەنانەت سەرەتاییترین مافی مرۆڤایەتیان لێ زەوت کرابوو”…مریەم دەیگێڕایەوە. لەڕاستیدا پێش داعشیش ڕژێمی بەعس ژنانی بەبەش کردبوو لە ژیانی کۆمەڵایەتی و گشتی. لە دەسەڵاتی خەلافەتدا بارودۆخی چەوسانەوە زۆر خراپتر ببو بەشێوەیەک ژنان تەنها کاتێک دەیانتوای بچنە دەرەوە کە بە بوراق ڕووخسارو دەستیشیان داپۆشرا بێت.

ئەو کارەساتەی کە ئەوی ئەوەندەی تر ترساند بوو داگیرکردنی شەنگال لە باکوری عێراق و جینۆسایدی یەزیدیەکان بوو لە ٢٠١٤دا. مریەم بڕیاریدا کە ئەو یاسایانە بشکێنێت و مناڵەکانی ببات بۆ قەراخ ڕووباری فورات بۆ سەیرانێک، بە ئەمە خۆی خستەبەر مەترسی جەڵد لێدان. کاتێک کە بینی ئۆتۆمۆ بیلێکی داعش وەستاوە لای خاڵی پشکنینی پردەکەی سەر ڕووبارەکە، ژنێک لەناکاو ڕایکرد لە دەستیان و بازیدا بەسەر هێڵە ئاسنینەکەدا و خۆی هەڵدایە ناو ئاوەکەوە، مریەم شۆک بوو خێرا هەوڵی دامرکاندنەوەی هاواروقیژەی مناڵەکانیدا تا پێیان نەزانن و نەگیرێن، لەوکاتەدا داعشەکان ژنەکی تریان ڕاپێچ کردە ناو سەیارەکەیان پێش ئەوەی ئەویش خۆی بکوژێت. مریەم دواتر بۆی

دەرکەوت کە ئەو دوو ژنە لەو هەزاران ژنە یەزیدیانە بوون کە داعش لە ڕەققە لە بازاری کۆیلەی سێکسدا کڕین و فرۆشتنیان پێوە کردون.
لەژێر دەسەڵاتی دڕندەی دەوڵەتی ئیسلامیدا مریەم هیچ چانسێکی تری نەبوو بەجگە لەوەی کە ڕەققە بەجێ بهێڵێت لە هاوینی٢٠١٧دا. ئەو ڕۆیشت بۆ شاری عەین عیسای ئەو نزیکانە، لەو شوێنە کە پەیوەست بوو بە بزووتنەوەی ئۆتۆنۆمی خۆسەری بەکوری ڕۆژهەڵاتی سوریا. ئەم سیستەمە دیموکراتیە لەخوارەوە بۆ سەرەوەیەی کە ئێستا ١/٣ی سوریا بەڕێوەدەبات دوای ئەوەی یەکەم جار لە ٢٠١٢دا لە ڕۆژئاڤا دامەزرا کە دەرئەنجامی تێکۆشانی ئازادی کوردان بوو. ئەوە سیستمی کۆنفیدرالی دیمۆکراتیە کە پایەکەی دەولەت-نەتەوە نیە، بەڵکو پایەکەی سەربەخۆیی و پێکەوەژیانی هەموو کۆمەڵگەکانە، پایەکەی پارێزگاریکردنە لە هەمەجۆری، ژینگەپارێزی و ئازادی ژنانە.
مریەم خۆی چالاکی بەڕێدەخست لەو بزووتنەوەیەدا، وە کاتێک هێزەکانی سوریای دیموکراتی ڕەققەیان ئازاد کرد ئەو گەڕایەوە تا لەوێ بەردەوام بیت لە تێکۆشان. دەستی کرد بە ڕێکخستنی لەکاتی ژنان لە سەرەتادا، دواتر لەگەڵ سەرهەڵدان و دامەزراندنی بزووتنەوەی ژنان لە ڕەققە بزووتنەوەکەی فراوانکردەوە بە ناوچەکانی تری دەوروبەری.
ئەوکاتەی ئەمە ئەومان ناسی، مریەم سی ساڵ بوو لە بەڕێوەبەرایەتی ژنانی ڕەققە کاری دەکرد، بەڵام خەباتی ئەو بۆ ئازادی ژنان لە سنووری ڕێکخراوەیی و دامەزراوەیی دەرچوبوو. لە دۆکیومێنتارییەکدا گوزەرمان کردوە بەسەر ژیانیدا لە نزیکەوە لە ئۆفیسەکەیەوە تا ماڵەکەی لەوە دەبینین کە باهاکانی یەکسانی و دادپەروەری لەگەڵ منداڵەکانی بەش دەکات، کاتێک نانی ئێوارەی ئامادەدەکرد پێی دەووتین "ئەوان لەوانەیە منداڵ بن، بەڵام چاودیری ڕەوشە کۆمەڵایەتی و سیاسیەکانیش دەکەن"، ئەمانبینینی یارمەتی ئەدان لە ئەرکەکانی قوتابخانەیان، ئەیووت ئەوانیش یارمەتی من ئەدەن لە کارەکانی ناومالەدا.
لەگەڵ بەرەوەبەرایەتی ژناندا لە ڕەققە چەندین دامەزراوەی نوێی تریش هەن لە نیو شارەوانیدا بۆ چاودیری کردن و دڵنیابوون لە یەکسانی نیوان ژن و پیاو لە بەرەوەبەرایەتیەکاندا، لە هامان کاتیشدا برەویان ئەدا بە ئاوگۆی فراوانتری کۆمەڵایەتی.
شارەوانەتی شارەکان چەندین پرۆژەی کۆمەڵایەتیان بەڕێخستبوو، بۆ نموونە پرۆژەی پشتیوانی کۆمەڵگەکان بۆ پشتیوانی خیزانە هەژارەکان. عەواتف عیسا کە بەرپرسیارە لە کاری ژنان لە شارەوانەتی ڕەققە دەڵێت ئامانج "کەمکردنەوەی نەخۆشیە کۆمەڵایەتیەکانە کە بەهۆی هەژاریەوە دەردەکەون" عەواتفیش هەر وەکو مریەم ناچاربوە لە شارەکەی خۆی هەڵبێت و هەرچی هەیە بەجێی

بهـ□□ـت کاتـێک داعش ڕەققەی داگیرکردبوو. ئەو□ تا ئەو ئێستا گەڕاوەتەوە نەک ه□ر □□□□ی س□□ر□کی لە شارەوانیتی شارەکەدا وەرگرتوە، بەڵکو سەرۆکی خێزانەکەیشێتی.
بینینی ڕۆڵی ژنان خۆی کاریگەریەکی شۆڕشگێڕانەی لەسەر مێنتاڵێتی کۆمەڵگا هەبوو لەگەڵ دەنگدانەوەی فیمینیزم لە شارەکانەوە هەتا دەگات بە شارۆچکەکانی دەرەوە. هەرچەندە ئازادی ژنان تەنها بریتی نیە لە وەرگرتنی پێگە بەرزەکان، بەڵکو بریتیە لە بەکارهێنانی ئەو هێزە بۆ ڕێکخستنی خەڵکی تر. "لە کاتی ئازاد بوونەوە یەکەم شت خۆمان ڕێکخست، بەڵام ئێستا ژنانی تری شارەکە و دەرەوەی ڕەققەش ڕێکدخ□ین". ئەوان نیشانیان ئەداین کە کارکردن بۆ بەدەستهێنانی مافاکانی ژنان ئازادی ژنان تەنانەت لە ژیر چەوسێنەرترین دەسەڵاتدا مەحاڵ نیە، ئەوە تەنها بە هاوکاری ژنانی تر بەدەست دیت.

لەودیوی "گەشانەوە لە بیاباندا"

لە میانەی دۆکیومێتاریەکەدا چاودیری کاری ڕۆژانەی ژنەکان دەکەین، ئەیانبینین پەیوەندی دەکەن بە کەسایەتی دامەزراوەکانەوە، دەرگا بەدەرگا دەڕۆن ئاگایی و زانیاری لەسەر کارەکانیان بڵاودەکەنەوە، لەهەمان کاتدا یارمەتیان پێسکەش دەکەن و پەیوەندی دەکەن بە خەڵکی جۆراوجۆرەوە لە هەموو چینەکانی کۆمەڵگا.
نزیکایەتیەکی باش لەگەڵ پاڵەوانە ژنەکانی فلیمەکە بەدەست هات، هەروەها لەگەڵ گروپیێک کە هەمووی ژنان بوون، هەرچەندە فرسەتی ژنان لە بەرهەمی سینەماییدا بە هێواشی گەشە دەکات. زۆربەی کارە تەکنیکی و ڕۆڵی ڕێکخستن و دەرهێنان پیاوان دەستیان بەسەردا گرتوە بەتایبەتی لە بەرەکانی جەنگدا. ئەو گروپی ژنانە ڕێگەیان پێدرابوو بۆ هەندێ شوێن بچن کە پایاوانی لێ نەبوو، لەوێدا بوار هەبوو بۆ بینەران کە نمایشی پەیوەندی سۆزداری ژنەکان ببینرێت لە فلمەکاندا. یەکێک لە ئەندامانی فلیمەکە ووتی "ئەمە فرسەتی زۆریدا بە پاڵەوانەکانمان، وە ئێمەش پەیوەندیەکی باشمان دروست کرد لەگەڵیان کە ئەگەر وانەبوایە ئەو کارە مەحاڵ بوو". "گەشانەوە لە بیاباندا" فلیمێکی دۆکیومینتەریە لەلایەن ژنەوەو لەگەڵ ژناندا بەرهەم هاتوە.

بەرهەم هێنانی ئەو فلیمە لە ڕەققە سەرکێشیەکی گەورەبوو بۆ تیمی فلیمەکە، بەزۆری بەهۆی باری ئەمنیەوە. داعش هێشتا چالاک بوو لە ناوچەکەدا، بە چەندین شانەی نووستو و هێرشبەرە خۆکوژەکانیانەوە، بیانیەکانیش هەمیشە بەئامانج دەگیران. ئەمە وای کردبوو کاتێک کە

لەدەرەوەی ڕیکۆردمان دەکرد تیمەکە هەرگیز نەیدەتوانی لە ٣٠ خولەک زیاتر لەهەمان جێگا بێت. ئەمنیەتمان لەلایەن بزووتنەوەی ژنانەوە دابین کرابوو کە بەڕێوەبەرایەتی خۆسەریش یارمەتی لۆجستی بۆ دابین کردبوون.
بەڕێوەبەرایەتی خۆسەری هەمیشە بەڕاستی نموونەیەکی دانسقە بوو لە خۆبەڕێوەبەری کۆمەڵگەو شۆڕشی ژناندا، هەرچەندە ئەوە گرنگە کە عاتفیانە سەیریان نەکەین وەک ئەوەی کە میدیاکانی ڕۆژئاوا دەیکەن. ئەوانەی کە خۆیان تەرخانکردبوو لەوە لەهەموو کەس باشتر دەیانزنی کە ئەو کارانە چەند سەختە، تەنانەت دوای ڕزگار بوون لە داعشیش بۆ زاڵبوون بەسەر دەسەڵاتی هەرەمیدا لە چوارچێوەی سیاسی و کۆمەڵایەتیەکاندا.
“گەشانەوە لە بیاباندا” لایەنێکی تری شۆڕشی ڕۆژئاڤا نیشان ئەدات، خەباتێکی بێدەنگی ژنانی ڕەققە پیشان دەدات، کە هەرگیز بیریان لەوە نەکردبەوە کە بچنە ناو مەیدانی گشتییەوە، بەڵام ئێستا جێگایەکیان بۆخۆیان گرتووەو شارەکەیان دادەمەزرێننەوە. ئەو دامەزراوانەی کە بەشداریان لە فیلمەکەدا دەکرد هەمیشە ئامادە بوون کە کێشە ناوخۆیی و کۆمەڵایەتیەکانیان لە ناو شارەکەو هەرێمەکەدا بەکراوەیی باس بکەن. ئەوان دەزانن کە ئەوە کاتی ئەوەت، ماندووبوون و کاری زۆرو هەوڵ و ئەزموونی دەویت تا مەنتاڵێتی کۆمەڵگا بگۆڕن، لەگەڵ ئەوەشدا هەرگیز نەیاندەویست دەستبەردار ببن.
دەستکەوتە سیاسیەکان لە ڕەققە بەبێ خەبات و هەوڵی بزووتنەوەی ژنانی کورد لە ڕەققە مەحاڵ بوو کە ریشەکەی لە ڕۆژئاڤاوە بوو. بە گەشە پێدانی ژنەلۆجی-زانستی ژن زۆرباش بەڕێوە دەچوو لەودیو لیبراڵیزمی فیمینزمەوە، ئەوان ئازادی ڕاستەقینەی ژنان بەدەست دەهێنن کە سەرچاوەی گرتوە لە کۆنفیدراڵیزمی دیموکراتی کە پێشنیار کراوە لەلایەن ڕێبەری زینداینکراوی کورد عەبدوڵا ئۆجەلانەوە.
لە پشت سیستەمی هاوسەرۆکایەتییەوە کە نوێنەرایەتییەکی یەکسانی جەندەری دەستەبەر دەکات لە بوارە سیاسییەکان، بەرگری سەربازی، سیستەمی هاوکاری دارایی. ئەم سیستەمە نیشانی داوە کە شێوەیەکی نوێ لە بەڕێوەبردن و ڕێکخستنی خەڵک و کۆمەڵگەیی بوون حەتمیە. دەنگدانەوەی ئەم شێوە ڕێکخستنەی کۆمەڵگە دەگەیشت بە شوێنەکانی دەوروبەر لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست کە ئاڵوگۆڕی ڕاستەقینەی دەهێنا.
بەم مانایە “گەشانەوە لە بیاباندا” لەسەر بنەمای پەیامێکە کە “بنیدیتا ئارجەنتینا” لە فیلمە دۆکیومینتاریەکی پێشووتری “من شۆڕشم” کە لە ٢٠١٨دا نمایشی کردوە. ئەوەمان بیردەنێتەوە کە شۆڕشی ژنانی ڕەققە کاتێک سەرکەوتوو دەبیت کە هەموو ژنانی عەرەب زمان

لەخۆ بگرێت، پێکهاتبێت لە بازنەیەکی پایەدار لە دەوری هەرەمەکە.

نووسینی، مارگرێتا ئێرینس
وەرگێڕانی لە ئینگلیزیەوە، کەژاڵ حەمەڕەشید
٣٠/٥/٢٠٢١ لە گۆڤاری "جاکۆبن" بڵاوکراوەی سۆشیالیستەکانی ئەمریکا بڵاوکراوەتەوە

سەرچاوە:
https://jacobinmag.com/2021/05/raqqa-women-blooming-in-the-desert-film/?fbclid=IwAR2zs6DLnByTdh8jt3ibSB6oFSOBn5_Jcgv97lRLYHIH42VYhaW2NRso_JI

ڕۆڵی پیاوان لە بزووتنەوەی فیمینستیدا و شکاندنی بێدەنگی … کەژاڵ حەمەڕەشید

هەر کات دیبەیت و گفتوگۆ لەسەر توندوتیژی دژی ژنان، بزووتنەوەی ژنان، ئازادی ژنان، تیرۆر، یاساکانی نایەکسانی جەندەری، ڕێپێوان و ناڕەزایەتی و،،هتد دێتە پێشەوە هەمیشە چەقی باسەکان لەسەر ژنان و ڕۆڵی ئەوان لە ڕووبەروبوونەوەدا دێتە بەر باس، ژنان چی بکەن، چۆن بینە مەیدان، ڕێکخراوەکانی ژنان، مانگرتن، ڕێپێوانی ژنان،،هتد. بەڵام هەرگیز گفتوگۆ لەسەر ئەوە نیە پیاوان ئەبێت چی بکەن لە بابەتێکی گەورەو گرنگی کۆمەڵایەتیدا کە لە راستیدا پەیوەندی ڕاستەو خۆی بەوانەوە هەیە. ئەوە ڕاستە لیرەو لەوێ پیاوانێک هەن لە نووسەران سیاسەتمەدارو، بیرمەندو، تادەگات بە هونەرمەندو کەسایەتیەکان لە بوارە جیاجیاکاندا پشتیوانی بزووتنەوەی ژنان و بابەتی یەکسانی دەکەن، ئەوەش ڕاستە کە لە مێژوودا پیاوان پشتیوانیەکی گەورەی بزووتنەوەی یەکسانی جەندەری بوون، بەڵام باسەکە ئەوەیە کە لە ئاستی گشتی و کۆمەڵایەتیدا بزووتنەوەیەکی کۆمەڵایەتی لە ئارادا نیە کە هەست و کاردانەوەی پیاوان بجوڵێنێت لە ئاستێکی گشتی و کۆمەڵایەتیدا لە بەرامبەر بە

توونــدوتیژی دژی ژنــان کە کــاراترین کــارکتەر پیــاوە ڕۆڵــی تیــا دەبینێــت. لەم بــارەیەوە کۆمەڵگاکــانی ئەمڕۆ واتە کۆمەڵگــا ڕۆژهەڵاتییەکــان بەتەواوی دوورن لەم جۆرە دیبەیتە، لە کۆمەڵگــای خۆمانــدا لە بابەتەکــانی بــزووتنەوەی ژنــان، ئەم باسە وونەو لە ئــارادا نیە. هەنــدێک بەردەوام ئەڵێــن(سیســتمی ســەرمایەداری چەوسانەوەی جێنــدەری دروست کــردووەو ســەرجاوەی توونــدوتیژی و نایەکسانی جێندەرییە و وە سیستمی سەرمایەدارییە داری داوەتە دەست پیاوان تا ژنان بچەوسێنەوە)، بەڵام هەرگیز ئەو پرسیارە نــایەتە پێشەوە بۆچــی پیــاوان لە وەهــا سیســتەمێکدا ئەو ڕۆڵەیــان وەرگرتــووەو قبوڵیــان کــردووە؟ پرســیارێکی تریــش ئەوەیە سیســتمی ســەرمایەداری پەیــامی ئاســمانییە یــاخود داهێنــانێکی مرۆڤ خۆیەتــی؟ بێگومان سیستمی سەرمایەداری بەرنامەی داڕێژراوی بیری چەوسێنەری مرۆڤە و لە باری جێندەرەوە بیرۆکەیەکی پیاوانەیەو هەموو جۆرەکانی جیاکاری و دیسکرمنەیشن

لە خۆ دەگرێت.Discrimination

گەر باس لە ڕۆڵی پیاوان بکرێت لە بابەتی توندوتیژی و نایەکسانی جێندەریدا ڕەنگە یەکسەر ئەو بەشەی پیاوان بێتە بەر پێش چاو کە توندوتیژی دەکەن، کە لە ڕاستیدا بەشێکی تری گەورەی پیاوان هەن ئەو بەشەی پیاوان کە توندوتیژی بەکار ناهێنن بەڵام بێدەنگن لە .Men Silence بەرامبەر کێشەکەدا

لە راستیدا بێدەنگی هۆکارێکە بۆ بەردەوامیدان بە کێشەکە. هەندێ جار بێدەنگی وا دەگەیەنێت وە یان باوەڕ بوونە بەوەی کە وایە توندووتیژی باش نیە، کارەساتە بەڵام سروشتی کۆمەڵگا وایە!!، لە هەنــدێ کەیســی تــردا وا دەگەیەنێــت کە بەڵێ پیــاوان بۆیــان هەیە توونــدووتیژی بەرامبەر بە ژنان بەکار بهێنن. بەم شێوەیە قەبارەی پیاوانی بێدەنگ ڕووبەرێکی فراوانی گرتوەتەوە. ژمارەو گروپی بچوکی پیــاوان هەن کە باوەڕیــان وایە کێشەی ژنــان کێشەی خۆیــانەو جۆرێــک لە هاوســۆزیان هەیە لەگەڵ کێشەکــانی ژنانــدا ، بەڵــام باوەڕیشیان بەوە هەیە کە پیاوان دەبێت پشتیــوانیان بکەن بەڵام پشتیوانییەکەیان تەنها ووتەی سەر زاریانەو بێهەڵوێستن لە بەرامبەر بە کارەساتەکــان، کە ئەمەش لە ڕاســتیدا هەڵوێســتێکی پاســڤانەیە. هەندێکی تر لە پیاوان ڕەنگە لە کۆڕو کۆبوونەوە کۆمەڵایەتییەکانیان لە شوێنی کارو لە ڕێکخراوو پارتە سیاسییەکانیان دەنگ هەڵبڕن و پشتیوانی ژنان بکەن، لە بەخشینی کۆمەک و یارمەتیدانی و هەندێ کاتیش لە بەڕێوەبردنی کاری ناوماڵ و سەرپەرشتی مناڵان بەشداری بکەن، ئەم بەشە لە پیاوان لە راستیدا مەبەستیان باشە بەڵام هێشتا کاریگەر نین، چونکە هێشتا گروپێک لە پیاوان یان جووڵانەوەو

ت□وانینێکی تەواو لە ئارادا نیە کە ب□ تەواوی بیس□ل□م□نێت کە جدین و بەڵێنیان داوە بۆ کارکردن بۆ کۆتایی هێنان بە توندوتیژی پیاوان لە دژی ژنان لە ئاستی گشتی و کۆمەڵا یەتیدا.
ئەوەی کە بزووتنەوەی ژنان و یەکسانی جێندەری تایبەتە بە ژنان پیاوان سەقاڵ نین لەگەڵیدا لە ڕاستیدا ئەمە خاڵێکی لاوازی چوونە پێشەوەی ئەو با بەت□ یە. لایەنە لاوازەکەی ئەوەیە کە ئەو بزووتنەوەیە نوێنەرایەتی تەنها بەشێکی کۆمەڵگا دەکات کە ژنانە. لەلایەکی تر مۆنۆپۆلی یان کۆنترۆڵی پیاوان لە سیستم و کۆمەڵگادا، لە پەرلەمانەکان و، بوارە سیاسیەکان و، ڕێکراوەکان و، دامو دەزگا دەوڵەتیەکان و دامەزراوە ئابوری و ڕۆشنبیری و دینی و کەلتوریەکانو،،، ئەمانە وای کردوە کە هەمیشە دەنگی ژنان گرنگی کەمتری پێبدرێ و وەلابنرێ و سەر باری هەوڵ و تیکۆشانی زۆریان بەڵام کەم دەست کەوتن. هەر بەهۆی ئەم پێگە
کۆمەڵایەتیەوە کە پیاوان هەیانە ئەگەر کاردانەوەیەیان هەبێت و بێدەنگی بشکێنن لە بەرامبەر بە تووندووتیژی بەرامبەر ژنان ئەوا دەتوانن شان بەشان ژنان ئاڵوگۆڕی گەورە جێبخەن، هەر بۆیە نایەکسانی و کێشەی توندوتیژی بەرامبەر ژنان چەندە پەیوەندی بە پیاوانەوە هەیە، چارەسەر و کۆتایی پێهێنانیشی ئەوەندە پەیوەندی بەوانەوە هەیە. لێرەدا ڕەنگە بابەتی سەربەخۆیی بزووتنەوەی ژنان بێتە پێشەوە، سەربەخۆیی بزووتنەوەی ژنان مانای تایبەت و ڕەوایەتی خۆی هەیە، بەشداری پیاوان لەم بارەیەوە مانای ئەوە نیە بزووتنەوەی ژنان و ڕێکخراوەکانی ژنان کراوە بن بۆ پیاوانیش یان پیاوان بەهۆی پ□گ□□ی بەهێزی کۆمەڵایەتیانەوە کۆنترۆڵی ئەو مەیدانە بکەن، بەڵکو لێرەدا قسە لەسەر ڕۆڵ و بەشداری و تێوە گلانی پیاوانە لەگەڵ بابەتی ڕووبەروبونەوەی توندو تیژی و نایەکسانی جێندەری.
فیمینیزم لە کۆمەڵگا ڕۆژئاواییەکاندا ئەم ئاستەنگی و گرفتانەی هەبوەو هەیە، لە کەنەدا لە دوای کارەساتەکەی زانکۆی پۆلیتەکنیک کە بە کوشارەکەی مۆنتریال ناسراوە ساڵی ١٩٨٩ بابەتی وەستانەوە بە دژی توندوتیژی دژی ژنان بابەتێکی بەرب□□اوو دیبەیتی زۆری لەسەر بڵاو بۆوە لە پەرلەمان و ناوەندە حکومیەکان و هەروەها لە کۆمەڵگەدا، دکتۆر مایکل کۆفمان دەڵێت لەو ڕۆژگارانەدا بوو دوان لە ژنە ئاکتڤیستە فیمنستەکان ئەو پرسیارەیان ڕووبەڕوکردینەوە “پیاوان لە کوێن؟” لەم سەرو بەندەدا مایکل کۆفمان و هاوەڵەکانی کە یەکێکیان جاک لەیتۆن بوو کەوتنە سەرو بەندی پێک هێنانی کەمپینی قردێلە سپیەکان وەک بزووتنەوەیەکی پیاوان بۆ شکاندنی بێدەنگی پیاوان و بەشداریکردنیان لە کۆتایی هێنان بە توندوتیژی دژی ژنان. هەروەها چەند ساڵیک دواتر لە ٢٠٠١ دا فرانک بێرد بە

بیرۆکەی "خۆت بخەرە پێڵاوەکانی ئەوەوە" چالاکییەکی کۆمەڵایەتی بەڕێدەخات بۆ هۆشیاری دان و دژ وەستانەوە بە رامبەر بە توندو تیژی دژی ژنان. ئەوان وەختێک دەیانویست شان بەشانی ژنان لەو خەباتەدا بەشدار بن بۆ کۆتایی هێنان بە چەوسانەوەو توندوتیژی دژی ژنان ئەوەشیان بە تەواوەتی لە پێش چاو بوو کە ئەم کارەی ئەوان نەبێتە هۆی کۆنترۆڵکردنی بزووتنەوەو ڕێکخراوەکانی ژنان، ئەوان سەربەخۆیی و سەنگ وقورسایی ئەو بزووتنەوەیەیان لە پێش چاو بوو.

"کەمپینی قردێلە سپییەکان" و ڕێپیوانی "مایڵێک لە پێڵاوەکانی ژنێکدا ڕێ بکە" نموونەی دوو چالاکی و بەشدارکردنی بەهێزی پیاوانن بۆ کۆتای هێنان بە نایەکسانی جێندەری.

Walk a Mile in her Shoes

مایل□□ک ل□ پ□□ڵاوەکانی ئەودا ڕێ بکە

پەندێک هەیە لە زمانی ئینگلیزیدا ئەڵێت: "خۆت بخەر□ پ□□ڵاو□کانی ئ□و□و"
"Put Yourself in her/his Shoes"
واتە هەرگیز ناتوانیت لە ئەزموونی کەسێکی تر تێبگەیت ئەگەر ل□ پ□□ڵاوەکانی ئەودا ڕێ نەکەیت. بە واتایەکی تر خۆت لە جێی ئەو دابنێ.
Walk a Mile in Her Shoes
"مایل□□ک ل□ پ□□ڵاوەکانی ژنێکدا ڕێ بکە " گەورەترین چالاکی جیهانی پیاوانە بۆ کۆتایی هێنان بە توندو
تیژی پیاوان لە دژی ژنان، لاقەکردن، وە نایەکسانی جێندەری، ساڵانی□ □□پ□وانێکی پیاوان ڕێکدەخات. لەم ڕێ ڕۆشتنەدا پیاوان ب□ پ□□ڵاوی پاژنە بەرزی ژنانەوە بۆ دووری مایلێک ڕێ دەکەن. ئامانج لەم چالاکیە بردنەسەری ئاستی هۆشیاری و ڕۆشنبیری گشتیە بە تایبەتی پیاوان و کوڕانی گەنج سەبارەت بە توندوتیژی دژی ژنان و نایەکسانی جێندەری. ئەم ڕێپێوانە چالاکیەکی سیاسی کۆمەڵایەتیە لە ئاستی گشتی و کۆمەڵگادا بەڕێوە دەچێت بۆ خوڵقاندنی ئەزموونێکی بەهێزو کارا ک□ ب□ب□تە هۆی بردنە پێشەوەی بیرۆکەی یەکسانی ژن وپیاو، بردنەسەری ڕۆشنبیری تاکەکان لەو بارەیەوە، دواتریش پراکتیزەکردن لە ئاستی کۆما□ی□تی و سیاسیدا. هەروەها پەیامێکی سیاسی و کۆمەڵایەتی گشتیە وە ئەزموونێکی کاریگەرە بۆ تێگەیتن لە توندوتیژی جێندەری و کار دەکات بۆ بەدەست هێنانی ئامانج و ستراتیجێکی بەهێز بۆ کۆتایی

هێنان بە چەوسانەوەو نایەکسانی دژی ژنان.
فرانک بەرد، بۆ یەکەم جار لە ساڵی ٢٠٠١دا لە کالیفۆرنیا پێشنیاری ئەم چالاکییەی کرد بۆ "سەنتەری تراومای ڤالی" کە ئەو کاتە فرانک خۆی وەکو پارێزەرێکی کەیسەکانی لاقەکردن لەو سەنتەرە کاری دەکرد. ئەو کاتە ژنان سەبارەت بە قەیران و کێشەکانی لاقەکردن و دەست درێژی سەکسی بزووتنەوەیەکی سەرکەوتوویان بەڕێخست. فرانکیش پێی خۆش بوو پێیانەوە پەیوەست بێت. ئەو لە ساڵی ١٩٩٣ وە لەو سەنتەرە کاری دەکرد، هەوڵی ئەدا کە ژمارەو ڕۆڵی پیاوان زیاد بکات لە کار کردن بۆ کۆتایی هێنان بە توندوتیژی دژی ژنان لە لایەن پیاوانەوەو هەروەها کۆتایی هێنان بە نایەکسانی جێندەری.
فرانک ئەڵێت: "توندو تیژی لە دژی ژنان تەنها ژنان ئازار نادات، پیاوانیش نیگەران دەبن لەوەی کە ئەو ژنانەی خۆشیان دەوێن ڕووبەڕووی لاقەکردن بوونەتەوە. پیاوان ئازار دەچێژن کاتێک ئەیانەوێت پەیوەندی ئەوینداری لەگەڵ ژنێک ببەستن کە لە ئەتمەسفێرێکی ترس و گلەیی و بێباوەڕیدان. هەروەها دەڵێت هەمان ئەو توندوتیژییە کە ژنان دەکاتە ئامانج، پیاوانیش دەگرێتەوە، چونکە دەستدرێژی سەکسی ئامانجەکەی سێکس کردن نییە، بەڵکو ئامانجەکەی دەسەڵات، هێز، وە چەوسانەوەیە."

فرانک یەکەم جار لەگەڵ گروپێکی بچووک لە پیاوان لە کالیفۆرنیا لە پارکێک کۆبوونەوەو بە پێڵاوی پاژنە بەرزی ژنانەوە دەسووڕانەوە بۆ چەند سەعاتێک، دواتر ئەم گروپە بچوکە بوو بە ڕێپیوانی دەیان هەزار کەسی بەشێوەیەکی بەرفراوان ناسرا. ئەوان مەبەستیان کۆکردنەوەی کۆمەک بوو بۆ سەنتەرەکانی دەست درێژی سیکسی و شێڵتەرەکانی ژنان وهەروەها پرۆگرامی بردنەسەری ڕۆشبیری جێندەری و کەمکردنەوەی تاوانەکان لە دژی ژنان بوو.
دواتریش فرانک لە ساڵی ٢٠٠٧دا پرۆژەیەکی فراوانی هیومانیتریانی پێک هێنا بۆ گەشەپێدانی ئاشتی و ڕێگرتن لە توندو تیژی و هەروەها گەشەپیدانی پرۆژە کۆمەڵایەتییەکان.

فرانک بەرد داهێنەری "مایلێک لە پێڵاوەکانی ئەودا ڕێ بکە"

کەمپینی قردێلە سپیەکان White Ribbon Campaign

دواتر ڕێپێوانی "مایلێک لە پێڵاوەکانی ئەودا ڕێ بکە" بوو بە یەکێک لە چالاکیەکانی کەمپینی قردێلە سپیەکان. کەمپینی قردێلە سپیەکان گەورەترین بزووتنەوەی " White Ribbon Compiegne "
جیهانی پیاوانە کە کاردەکات بۆ کۆتایی هێنان بە توندووتیژی دژی ژنان، و بردنەپێشەوەی یەکسانی جێندەری، و پەیوەندی تەندرووست، وە هەروەها بەدەست هێنانی تێڕوانینێکی نوێ بۆ مانای پیاوەتی. ئەمان ڕەنگی سپیان هەڵبژارد وەک سیمبولی ئاشتی. ئەم کەمپینە لە ساڵی ١٩٩١ وە بۆ یەکەم جار لە کەنەدا لە لایەن چەند کەسێک لە شارەکانی تۆرێنتۆ، ئۆتاواو، کینگستۆن دەست پێشخەری بەکراوە. دکتۆر مایکل کەفمان دامەزرێنەرو چالاکتیرن کەسی ئەم کەمپینە بووە وە هەروەها "جاک لەیتۆن" کە کەسایەتیەکی چەپ و سیاسەتمەدارێکی ناوداری کەمەڵگای کەنەدی و شاری تۆرێنتۆ بوو، هەروەها ڕۆن سلاسەر مامەستای زانکۆ پشتیوان ویارمەتیدەرێکی باشی ئەو بوون لەو کاتەدا. بیرۆکەی پێکهێنانی بزووتنەوەیەکی ڕێکخراوی پیاوان و ئەم کەمپینە لە کاردانەوە بەرامبەر بە کارە تیرۆرستیەکەی ٦ی دیسەمبەری ساڵی ١٩٨٩ کە لەلایەن پیاوێکی ڕق هەڵگرتوو لە فیمینیزم بە ناوی مارک لیپین بە چەک و چەقۆی دەستیەوە دەچێتە زانکۆی ئیکۆل پۆلیتەکنیک مۆنتریاڵ/ کەنەدا و
Ecole Polytechnique in Montreal/ Canada
لەوێ لە کۆلیژی ئەندازیاری ١٤ خویندکاری کچ تیرۆر دەکات ١٣ی تر برینداری دەکات لە ماوەی تەنها ٢٠ خوولەکدا. کە دواتر پەرلەمانی کەنەدا لە ساڵی ١٩٩١دا ئەم ڕۆژەی بە ڕۆژی نەتەوەیی یادکردنەوەو

هەروەها ڕوبەڕوو بونەوەی توندو تیژی دژی ژنان لە کەنەدا بە فەرمی ناساند. کەمپینی قردێلە سپیەکان ٢ ساڵ دواتر لە مانگی نۆڤەمبەری ١٩٩١ لە دەوروبەری ڕۆژی نیونەتەویی بۆ بەرەنگاربوونەوەی توندوتیژی دژی ژنان کە لەلایەن نەتەوە یەکگرتووەکانەوە بە فەرمی ناسراوە، پێک هات. لەو کاتەوە ئەو ڕێکخراوە داوایان لە پیاوان کرد کە قردێلەی سپی بپۆشن وەک بەڵێن دانێک کە هەرگیز توندوو تیژی بەرامبەر ژنان نەکەن و قبوڵیشی نەکەن، یان بێدەنگ نەبن ل□ بەرامبەریدا. قردێلە سپیەکان پرۆژەیەکی بردنەپێشەوەی ڕۆشنبیری و هۆشیاری گشتیە گرنگی دەدات بە بەشداریکردن و ڕۆڵی پێاوان و کوڕانی گەنج داوایان لێ دەکات کە بیر لە هەڵسو کەوت و خووڕەوشتیان بکەنەو□ و پێداچوونەوە لەم بارەیەوە بکەنەو□ و لەگەڵ پیاوانی ترو هاوەڵەکانیان قسە بکەن بۆ ڕووبەروبونەوەی هەر جۆرە توندوتیژییەک بەرامبەر بە ژنان .

مێژووی کوشتارەکەی مۆنتریال و مێژووی دامەزراندنی کەمپینی قردێلە سپیەکان وە هەروەها ١٠ی دیسەمبەر کە ڕۆژی نێونەتەوەیی مافەکانی مرۆڤە لە مێژوودا بە جۆرێک لە جۆرەکان بە ٢٥ی نۆڤەمبەر ڕۆژی نێونەتەوەی بۆ بەرەنگاربوونەوەی توندوتیژی دژی ژنان بەستراوەتەوە کە لە ڕاستیدا ٢٥ی نۆڤەمبەر مێژووی تیرۆرکردنی ٣ ژنی سایەتمەدار کە هەرسێکیان خووشک بوون لە ووڵاتی جمهوری دۆمەنیکان ساڵی ١٩٦٠، ئەو سێ ژنە سیاسەتمەدارە خەباتیان دەکرد لە دژی د□س□□□اتی دکتاتۆری "ڕافایل ترۆجیلۆ" کە فەرمانی تیرۆرەکەش لەلایەن دکتاتۆر خۆیەوە دەرچووبوو، هەروەها ڕۆژی راگەیاندنی قردێلە سپیەکانە بۆیە لە کەنەدا ٢٥ی نۆڤەمبەر تا ١٠ دیسەمبەر بە ١٦ ڕۆژی بەرەنگاربوونەوەی توندوتیژی دژی ژنان ناودەبرێت و لەو ماوەیەدا چالاکیەکان بەردوەوام دەبێت.

مایکڵ کۆفمان دامەزرێنەری "کەمپینی قردێلە سپیەکان"

کەمپینی قردێلە سپیەکان هەوڵ دەدەن بۆ دۆزینەوەی هۆو ڕیشەی نایەکسانی و توندوتیژی جێندەری و بەدیهێنانی ئاڵوگۆڕێکی فەرهەنگی کە یارمەتیدەر بێت بۆ بەدیهێنانی دواڕۆژێکی بێ توندوتیژی و چەوسانەوە. وە پێیان وایە کە پیاو بەشێکە لە چارەسەرەکان و هەروەها بەشێکە لە بەدیهێنانی ئایندەیەکی ئارام و یەکسان بۆ گشت مرۆڤەکان. ئەوان کار دەکەن لە ڕێگەی ڕۆشنبیری و بردنەسەری هۆشیاری گشتی، دەستڕاگەیشتن، یارمەتی تەکنیکی، سەرخستنی توانایی، هاوکاری و هەروەها دامەزراندنی ئامرازو ستراتیجی درووست، وە کاردەکەن وەک نموونەیەکی پۆزەتیف بەرامبەر بە تێگەیشتنە نێگەتف و دواکەوتووەکان لە بارەی پیاوەتیەوە، دەیانەوێت کار بکەن لەسەر پیاوان بۆ دەستگرتن بەو توانا گەورەیەوە کە هەیانە بۆ ئاڵوگۆڕێکی پۆزەتیف.

سەرچاوەو بڵاوکراوەکانی ئەم ڕێکخراوە بە شێوەیەک دیزاین کراوە کە کچان و کوران سوودی گەورەی لێ ببینن. لە ماوەی ٢٥ ساڵ کارکردنی ئەم ڕێکخراوەدا، ئەجێنداو ئامرازەکانی قردێلە سپیەکان لەلایەن سەدان هەزار مامۆستاو قوتابیەوە لە سەرتاسەری ئەمریکای باکوردا بەکار دەهینرێت لە پرۆسەکانی خویندن و لە ناو پۆلەکان و زانکۆو قوتبخانەکاندا سوودیان لیوەردەگیرێت بۆ بردنە پیشەوەی بیرۆکەی یەکسانی جێندەری و دامەزراندنی پەیوەندی تەندروستی نێوان ژن و پیاو. بەم شێوەیە کەمپینی قردێلە سپیەکان لەلایە وەک دکتۆر مایکل دەڵێت لە ساڵی یەکەمیدا لەلایەن سەدان هەزار پیاوو کوڕی گەنجەوە پێشوازی لێکراو دواتریشبە ووڵا تانی ئەوروپاو ئوسترالیاو هەندێک لە ووڵا تانی ئاسیادا بڵاو دەبێتەوەو تا ئێستا توانیویانە لە ٦٠ ووڵاتی جیهاندا بڵاو ببنەوە، کە بەهێزترینیان کەنەدا و ئوسترالیاو، بەریتانیایە. وە لە هەندێ ووڵات دا ٢٥ی نۆڤەمبەر بە ڕۆژی قردێلە سپیەکان ناسراوە.

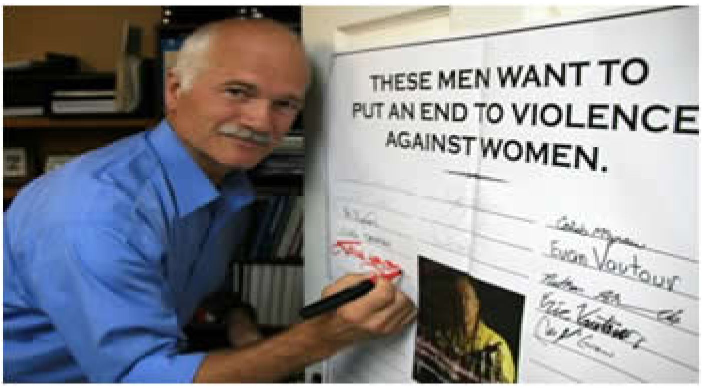

جاک لەیتۆن"١٩٥٠-٢٠١١" سیمایەکی ناسراوو سیاسەتمەدارێکی چەپی کەنەدی، یارمەتیدەرێکی سەرەکی دامەزراندنی کەمپینی قردێلە

سپیەکان بوو
Jack Layton “1950-2011”New Democrat Party/NDP Leader
One of the co-founder of White Ribbon Compiegne

سەرچاوەکان:

http://www.michaelkaufman.com/wp-content/uploads/2008/12/The-Day-the-White-Ribbon-Campaign-Changed-the-Game.pdf
The Day the White Ribbon Campaign Changed the Game: A New Direction in Working to Engage Men and Boys Michael Kaufman, Ph.D.
http://michaelkaufman.com/ Men and Gender Equality
http://www.walkamileinhershoes.org/
https://en.wikipedia.org/wiki/%C3%89cole_Polytechnique_massacre

http://www.biography.com/people/marc-lepine-235980#profile
http://www.history.com/this-day-in-history/international-day-to-eliminate-violence-against-women
http://tcfv.org/pdf/mensguide/EngagingMenandBoys.pdf